

УДК 343.3

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.6.75>

ДОРОШЕНКО К. К.

**КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ КОРУПЦІЄЮ
У ПРОЕКТІ КК УКРАЇНИ****CRIMINAL OFFENCES RELATED TO CORRUPTION
IN THE DRAFT CRIMINAL CODE OF UKRAINE**

Ця стаття присвячена аналізу та порівнянню підходів до визначення та криміналізації кримінальних правопорушень, пов'язаних із корупцією, у чинному та проекті нового Кримінального кодексу України. Встановлено вплив наукових досліджень провідних українських вчених (Баулін Ю.В., Хавронюк М.І., Навроцький В.О., Никифорова Н.А., Шестопалова Л., Рева Ю.О. та інші) на формування положень проекту КК. Висвітлено передумови для таких змін, включаючи відсутність чіткого визначення терміну «кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією» у чинному законодавстві, незважаючи на їх перелік у ст. 45 КК України. Визначено, що проект КК України, на відміну від діючого, вперше чітко розмежовує корупційні кримінальні правопорушення (п. 21 ст. 1.1.1) та кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією (п. 22 ст. 1.1.1). До останніх, згідно з проектом, віднесено діяння, передбачені ст. 9.5.5, 9.5.6, 9.5.11, 9.5.12, 9.6.3–9.6.5, що значно розширює їхній перелік порівняно зі ст. 366-2 та 366-3 чинного КК України. Проаналізовано структурні зміни у проекті КК, зокрема перенесення відповідних норм до окремої Книги дев'ятої «Кримінальні правопорушення проти держави та національної безпеки України», що підкреслює їхнє значення для державної безпеки. Розглянуто нові підходи до побудови кримінально-правових норм («одна стаття – один склад злочину») та поділ правопорушень на злочини та провини, що дозволяє диференціювати відповідальність. Звертається увагу на потребу в подальшому вдосконаленні термінології у проекті КК, зокрема щодо визначення «декларації» та «завідомо недостовірних відомостей», а також на необхідність чіткішого відмежування кримінальних правопорушень, пов'язаних із декларуванням, від адміністративних деліктів. Доведено, що проект нового КК України демонструє прагнення до систематизації та посилення антикорупційного законодавства. Однак, для його ефективного реалізації необхідне подальше наукове обґрунтування та ретельне доопрацювання окремих положень, зокрема щодо термінології, диференціації відповідальності та чіткості диспозицій нових кримінальних правопорушень.

Ключові слова: кримінальне право, корупція, кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією, проект Кримінального кодексу України, декларування, антикорупційне законодавство.

This article is devoted to the analysis and comparison of approaches to the definition and criminalization of criminal offenses related to corruption in the current and the draft of the new Criminal Code of Ukraine. The influence of scientific research of leading Ukrainian scientists (Baulin Yu.V., Khavronyuk M.I., Navrotsky V.A., Nikiforenko N.A., Shestopalova L., Reva Yu.A. and others) on the formation of the provisions of the draft Criminal Code is established. The prerequisites for such changes are highlighted, including the lack of a clear definition of the term "criminal offenses related to corruption" in the current legislation, despite their list in Art. 45 of the Criminal Code of Ukraine. It is established that the draft Criminal Code of Ukraine, unlike the current one, for the first time clearly distinguishes between corruption criminal offenses (clause 21 of Art.

1.1.1) and criminal offenses related to corruption (clause 22 of Art. 1.1.1). The latter, according to the draft, include acts provided for by Articles 9.5.5, 9.5.6, 9.5.11, 9.5.12, 9.6.3–9.6.5, which significantly expands their list compared to Articles 366-2 and 366-3 of the current Criminal Code of Ukraine. Structural changes in the draft Criminal Code are analyzed, in particular, the transfer of the relevant provisions to a separate Book Nine “Criminal Offenses against the State and National Security of Ukraine”, which emphasizes their importance for state security. New approaches to the construction of criminal law norms (“one article – one crime”) and the division of offenses into crimes and guilt, which allows for the differentiation of liability, are considered. Attention is drawn to the need for further improvement of the terminology in the draft Criminal Code, in particular, in the definition of “declaration” and “knowingly false information”, as well as the need for a clearer distinction between criminal offenses related to declaration and administrative offenses. It is proven that the draft new Criminal Code demonstrates a desire to systematize and strengthen anti-corruption legislation. However, for its effective implementation, further scientific substantiation and careful revision of individual provisions are necessary, in particular, terminology, differentiation of responsibility and clarity of dispositions of new criminal offenses.

Key words: *criminal law, corruption, criminal offenses related to corruption, draft Criminal Code of Ukraine, declaration, anti-corruption legislation.*

Актуальність теми. Перш ніж почати розгляд питання щодо визначення кримінальних правопорушень пов’язаних із корупцією в проекті КК України, варто вказати на окремі передумови такого закріплення. Так, зокрема увесь час існування відповідних кримінальних правопорушень поставали питання, щодо чіткого визначення поняття (переліку) корупційних правопорушень, пов’язаних з корупцією; їх відмінності від корупційних кримінальних правопорушень. І хоча перелік корупційних правопорушень, пов’язаних з корупцією закріплено у ст. 45 КК України, проте самого визначення поняття «кримінальні правопорушення, пов’язані корупцією» не має. На відміну від діючого КК України проект КК України у п. 21 статті 1.1.1. «Значення термінів Кримінального кодексу» містить визначення корупційних кримінальних правопорушень, як передбачених цим Кодексом злочин чи провина, склад яких містить такі обов’язкові ознаки корупції: неправомірна вигода або хабар – як предмет або засіб кримінального правопорушення; зловживання чи схиляння до зловживання, вплив на прийняття рішення чи торгівля впливом – як спосіб вчинення кримінального правопорушення. Корупційними кримінальними правопорушеннями відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення: а) передбачені статтями 4.4.7, 5.2.8, 6.1.4–6.1.6, 6.1.7–6.1.9, 6.2.2–6.2.4, 6.3.9, 6.5.3–6.5.5, 7.6.10, 7.6.11, 7.8.5, 10.5.4, 10.5.6, 10.5.7, у разі їх вчинення з використанням службових повноважень чи професійних обов’язків або пов’язаних з ними можливостей та з метою одержання неправомірної вигоди; б) пов’язані з хабарництвом, передбачені статтями 4.10.8–4.10.9, 5.1.5–5.1.6, 7.9.4–7.9.9, 8.2.13–8.2.14, 9.5.7–9.5.10, 9.7.9, 9.7.10 в) передбачене статтею 9.5.4 цього Кодексу. Крім того у п. 22 статті 1.1.1 встановлює поняття кримінального правопорушення, пов’язаного з корупцією, – передбачене цим Кодексом кримінальне правопорушення, вчинене особою, зазначеною у частині 1 статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», яке порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони чи обмеження, але не містить ознак корупції. До кримінальних правопорушень, пов’язаних з корупцією, відповідно до цього Кодексу відносяться кримінальні правопорушення, передбачені статтями 9.5.5, 9.5.6, 9.5.11, 9.5.12, 9.6.3–9.6.5 цього Кодексу. Отже, враховуючи те, що діючий КК України до кримінальних правопорушень пов’язаних із корупцією відносить ст. ст. 366-2 та 366-3 КК України, а відповідно це тільки частина тих, що передбачає проект КК України актуальним є розгляд та порівняння тих складів що співпадають з діючим КК України і які пропонуються проектом КК України.

Розвиток кримінального права, особливо в контексті боротьби з корупцією, є постійним процесом, що вимагає глибокого наукового аналізу та осмислення. Проект нового Кримінального кодексу України відображає цей динамізм, пропонуючи значні новели у сфері корупційних та пов’язаних з корупцією кримінальних правопорушень. Цей процес супроводжується активною роботою провідних українських вчених та експертів, які формують наукове підґрунтя для реформування законодавства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед українських вчених, які активно займаються питаннями кримінальних правопорушень, пов’язаних із корупцією, та їх відображенням

у проєкті нового Кримінального кодексу, можна виділити таких: Баулін Ю.В. зокрема є одним із наукових редакторів монографії «Проєкт нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення», що підтверджує його провідну роль у розробці та осмисленні нового КК; Хавронюк М.І. є одним із ключових експертів з антикорупційного законодавства в Україні. Він також є науковим редактором згаданої монографії про проєкт КК [14]. У своїх працях, зокрема у розділі 9 «Кримінальні правопорушення проти держави та національної безпеки України», він детально аналізує поняття та види кримінальних правопорушень, пов'язаних із декларуванням, а також пропонує шляхи їх удосконалення [11; 14]. Його науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції» є важливим джерелом для розуміння правових засад боротьби з корупцією; Навроцький В.О. активно займається питаннями побудови Особливої частини проєкту Кримінального кодексу, зокрема правилами написання статей [7]. Його роботи є важливими для розуміння методології та архітектури нового КК, що, своєю чергою, впливає на формування складу корупційних та пов'язаних з корупцією злочинів; Никифоренко Н.А. у своєму дисертаційному дослідженні «Запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією» [10] детально вивчає проблемні питання встановлення та визначення ключових термінів, а також питання диференціації відповідальності залежно від статусу суб'єкта декларування. Її роботи містять цінні пропозиції щодо вдосконалення положень проєкту КК; Шестопалова Л. займалася відмежуванням корупційних правопорушень від правопорушень, пов'язаних із корупцією, пропонуючи розширити цей перелік, що відображено у проєкті нового КК [15]; Рева Ю.О. у своїх дослідженнях акцентує увагу на антикорупційному декларуванні як дієвому інструменті антикорупційного механізму, що сприяє виявленню корупційних діянь та забезпеченню прозорості діяльності публічних службовців [12]; Михайліченко Т.О. та Забуга Ю.Ю. ці автори аналізують новації у проєкті нового КК України, зокрема в контексті правомірної протидії та необхідної оборони, що може мати опосередкований вплив на загальну систему кримінального законодавства [6]. Крім індивідуальних наукових робіт, важливе значення мають висновки національних експертів на проєкт Кримінального кодексу України [2]. Ці колективні оцінки дозволяють ідентифікувати проблемні аспекти та надавати рекомендації щодо їх усунення, що є невід'ємною частиною процесу розробки нового законодавства. Діяльність цих вчених та експертних груп є ключовою для формування сучасного, ефективного та справедливого кримінального законодавства України, що відповідає європейським стандартам та міжнародним зобов'язанням, проте окремого дослідження в якому б досліджувались кримінальні правопорушення, пов'язані із корупцією у проєкті КК України не має.

Мета статті полягає в комплексному аналізі та порівнянні підходів до визначення та криміналізації правопорушень, пов'язаних із корупцією, у чинному Кримінальному кодексі України (КК України) та у проєкті нового КК України.

Виклад основних положень. Кримінальне право, як галузь права, подібне живому організму, що розвивається та вдосконалюється залежно від вимог часу. При цьому дотримання стабільності та динамізму, а також традицій поряд із внесенням розумних новацій у цих процесах є надзвичайно важливим завданням для кожної держави. Як зазначає Баулін Ю.В., для розвитку кримінального законодавства закономірним є відмовлятися від певних положень. Окрім того, на реформування також впливають і міжнародні умови, в яких знаходиться держава [1, С. 828, 830; 6, С. 103].

Наразі триває процес розбудови нашої держави, що супроводжується в тому числі і наближенням українського кримінального законодавства до європейського та інтеграцією світових трендів. Реформування кримінального законодавства – вимога часу. Враховуючи численні, часто несистемні та неузгоджені зміни до Кримінального кодексу (далі – КК) України, Робоча група з питань розвитку кримінального права Комісії з питань правової реформи при Президентові України (далі – робоча група) представила проєкт нового КК (далі – Проєкт) станом на 02.04.2025 р. [11]. Презентований широкому колу науковців та практикуючих юристів Проєкт пронизаний сучасними новелами та ідеями, яких не вдалося свого часу закласти до нині чинного КК України. Значною мірою реформуванню піддалися положення Загальної та Особливої частини діючого КК України.

Як ми вже зазначали вище діючий КК України до кримінальних правопорушень пов'язаних із корупцією відносить ст. ст. 366-2 та 366-3 КК України, а відповідно це тільки частина тих, що передбачає проєкт КК України актуальним є розгляд та порівняння тих складів що співпадають з діючим КК України і які пропонуються проєктом КК України.

Отже, пропонуємо спершу проаналізувати схожі кримінальні правопорушення, які закріплені в діючому КК України, і в проєкті КК України. Певній трансформації у проєкті КК України

піддалися кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (розділ XVII), в яких на сьогодні у діючому КК України, закріплені кримінально-правові норми, що регулюють кримінальну відповідальність за кримінальні правопорушення пов'язані із корупцією. У проєкті КК України кримінальні правопорушення, передбачені ст. 366-2 та 366-3 діючого КК України, розміщені в окремій Книзі дев'ятій. Кримінальні правопорушення проти держави та національної безпеки України, де серед інших розділів, зокрема закріплено Розділ 9.4. Кримінальні правопорушення проти порядку публічної служби; Розділ 9.5. Кримінальні правопорушення проти доброчесності у публічній сфері, *визначений Розділ 9.6. Кримінальні правопорушення проти порядку декларування*. Отже, у Розділі 9.6. «Кримінальні правопорушення проти порядку декларування» визначені такі кримінальні правопорушення, як декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Аналізований розділ має 5 статей: в статті 9.6.1. визначається значення термінів, вжитих у цьому Розділі; 3 статті входять до підрозділу 1. Злочини, що містять статтю 9.6.2. - ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь, а також окремо закріплюють ознаки таких кримінальних правопорушень, як неподання декларації суб'єктом декларування (стаття 9.6.3) та недостовірне декларування у великому розмірі (стаття 9.6.4.); окремо закріплена стаття 9.6.5. (у підрозділі провини) - недостовірне декларування у невеликому розмірі [11]. Як зазначає Хавронюк М.І., порядок декларування (йдеться виключно про один вид декларацій – декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій Розділ 9 36. держави чи місцевого самоврядування) визначено як видовий об'єкт трьох видів кримінальних правопорушень, два перші з яких є злочинами, а третій – кримінальним проступком: - неподання декларації суб'єктом декларування (ст. 9.6.3). Підвищує тяжкість цього злочину на один ступінь вчинення його з метою приховати інший злочин чи полегшити його вчинення; - недостовірне декларування у великому розмірі (ст. 9.6.4). При цьому недостовірне декларування в особливо великому розмірі є обставиною, яка підвищує тяжкість злочину на один ступінь; - недостовірне декларування у невеликому розмірі (ст. 9.6.5). Ці три кримінальні правопорушення належать до числа правопорушень, пов'язаних з корупцією. Їх суб'єкт є спеціальним: особа, яка відповідно до частин 1 та 2 статті 45 Закону «Про запобігання корупції» зобов'язана подавати декларацію. Усі вони є умисними. Обидва злочини, передбачені Розділом 9.6 Проєкту КК, є злочинами базового 1 ступеня. Вчений зазначає, що відповідно до положень Загальної частини Проєкту КК до особи, яка вчинила пов'язане з корупцією кримінальне правопорушення: застосовуються як додаткове покарання штраф за проступок у розмірі від 10 до 50 розрахункових одиниць (ч. 3 ст. 3.2.8) і за злочин – у розмірах, визначених у ч. 4 ст. 3.2.8; не застосовується (за винятком особи, яка уклала угоду про співпрацю) заміна строкового ув'язнення на обмеження свободи (ч. 3 ст. 3.4.5); застосовуються обмежувальні засоби у виді обмеження права обіймати певні посади й обмеження права брати участь у конкурсах на посади в органах державної влади чи органах місцевого самоврядування (ч. 7 ст. 3.6.3); застосовується засіб безпеки у виді оприлюднення інформації (ст. 3.6.7) [14, с. 360-361].

Отже, цікавим є аналіз положень Розділу 9.6. Кримінальні правопорушення проти порядку декларування та порівняння їх із законодавчими положеннями існуючих кримінальних правопорушень пов'язаними із корупцією у діючому КК України.

Як вже зазначалось, у проєкті КК України розміщені досліджувані кримінальні правопорушення містяться в книзі дев'ятій. Кримінальні правопорушення проти держави та національної безпеки України та займають окремий розділ 9.6. Кримінальні правопорушення проти порядку декларування, у діючому КК України ці кримінальні правопорушення розташовані у розділі XVII «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» та виступають частиною цих кримінальних правопорушень. Наступне, на що слід звернути увагу, це існуюча окрема стаття 9.6.1. у проєкті КК України в якій надаються значення термінів, вжитих у цьому Розділі. Проте визначень, які могли запропонувати у проєкті на сьогодні надається тільки визначення «суб'єкт декларування – особа, яка відповідно до частин 1 та 2 статті 45 Закону України «Про запобігання корупції» зобов'язана подавати декларацію». Враховуючи бланкетний характер цього кримінального правопорушення, зазначення цього поняття є доцільним, хоча відповідні терміни могли би бути доповнені такими, як зокрема: «декларація», «завідомо недостовірні відомості». Обґрунтування таких термінів, як «декларація», «завідомість», «недостовірна інформація» у попередніх розділах дисертації (підрозділи 2.1., 2.2.) були дослідженні окремі проблемні питання щодо встановлення та чіткого їх визначення. А отже, доповнення зазначеними термінами (із позначенням їх значення) усунуло б коло спірних питань, які виникають у теорії кримінального права.

Маємо висловити власну думку щодо родового об'єкту зазначеного у розділі 9.6. проекту КК України – враховуючи назву цього розділу як кримінальні правопорушення проти порядку декларування, відповідно використання слова «декларування» породжує питання, які вимагають його пояснення у статті 9.6.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі. Маємо запропонувати, інший варіант зазначеного розділу, а саме «Кримінальні правопорушення проти порядку заповнення та подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування». Враховуючи, що такий чином відповідний порядок закріплений у Наказі Національного агентства з питань запобігання корупції «Про затвердження форми декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та *Порядку заповнення та подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування*» від 08.11.2023 № 252/23, в якому у Загальних положеннях Наказу зазначається: цей Порядок визначає процедуру заповнення та подання до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (далі - Реєстр), декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбачених статтею 45 Закону України «Про запобігання корупції» (далі - декларація) (далі - Закон) [8]. Крім того, як вже було зазначено у підрозділі 2.2. дисертації важливим залишаються питання щодо диференціації відповідальності залежно від статусу суб'єкта декларування (займає чи не займає відповідальне або особливо відповідальне становище), які слід урахувати в положеннях проекту КК України, зокрема сформулювавши в ст. 9.6.1 відповідні ознаки, що підвищують тяжкість злочину проти порядку декларування на один ступінь [10, с. 91].

Варто також визначити серед відмінностей кримінальних правопорушень у проекті КК України та кримінальних правопорушень КК України є: побудова кримінально-правових норм у проекті КК України. Так, Особлива частина проекту побудована за правилом «одна стаття – один склад злочину» [7, с. 3], що обумовило винесення ознак, які підвищують ступінь тяжкості на один чи два ступеня, в окремі статті та розміщеннях їх на початку розділу [13, с. 330]; явність у проекті КК України поділу кримінальних правопорушень на злочини та провини. При цьому підрозділ 1. Злочини. Серед кримінальних правопорушень визначає стаття 9.6.3. Неподання декларації суб'єктом декларування та стаття 9.6.4. Недостовірне декларування у великому розмірі. У підрозділ 2. Провини. Стаття 9.6.5. Недостовірне декларування у невеликому розмірі. Отже, поділ відбувається у випадку неподання декларації суб'єктом декларування за встановленням розміру. Крім того, за висновком національних експертів на проєкт кримінального кодексу України (контрольний текст станом на 30.01.2023 р.) стаття 9.6.3. Неподання декларації суб'єктом декларування Диспозиція цієї статті потребує уточнення з метою чіткішого відмежування передбаченої нею поведінки від адміністративного делікту, передбаченого ч. 1 ст. 172-6 КАП (несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) [2].

Продовжуючи аналіз кримінальних правопорушень у проекті КК України та діючому КК України маємо звернути увагу на схожість назви цих кримінальних правопорушень. Так, в статті 9.6.3. *Неподання декларації суб'єктом декларування* та і в ст. 366-3 КК України *Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування*, так само як стаття 9.6.4. *Недостовірне декларування* у великому розмірі, Стаття 9.6.5. *Недостовірне декларування* у невеликому розмірі і в ст. 366-2 КК України *Декларування недостовірної інформації*. Проте, диспозиція зазначених кримінально-правових норм має відмінності, хоча зміст однаковий. Так, в ст. 9.6.3. Неподання декларації суб'єктом декларування визначено, що кримінально-карним є діяння суб'єкта декларування, який всупереч вимогам закону не подав декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, а у ст. 366-3 КК України кримінальна відповідальність настає за умисне неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції». У ст. 9.6.4. Недостовірне декларування у великому розмірі у проекті зазначається, до кримінальної відповідальності притягується суб'єкт декларування, який подав декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, що містить завідомо недостовірні відомості, різниця між якими та достовірними відомостями становить понад десять тисяч розрахункових одиниць, у диспозиції ст. 366-2 КК України визначається кримінально-карним умисне внесення суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей до декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції», якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 500 до 2000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб [11].

Наступним, що нами пропонується проаналізувати є ті кримінальні правопорушення пов'язані із корупцією, які запропоновані у проекті КК України, а саме стаття 9.5.5. Набуття товару, роботи, послуги чи їх оплата без проведення встановленої законом процедури або з її порушенням. Службова особа, яка без проведення встановленої законом процедури або з її порушенням від імені замовника: 1) набула товар, роботу чи послугу або 2) здійснила оплату товару,

роботи чи послуги, вартість яких перевищує п'ять тисяч розрахункових одиниць, - вчинила злочин 3 ступеня. Стаття 9.5.6. Використання бюджетних чи позабюджетних коштів не за їх цільовим призначенням. Публічна службова особа, яка використала бюджетні чи позабюджетні кошти, розмір яких перевищує п'ять тисяч розрахункових одиниць, не за їх цільовим призначенням, - вчинила злочин 3 ступеня. Стаття 9.5.11. Незаконне збагачення. Особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, яка набула активи, вартість яких більше ніж на тридцять п'ять тисяч розрахункових одиниць перевищує її законні активи, - вчинила злочин 3 ступеня. Стаття 9.5.12. Незаконне розпорядження державним чи комунальним майном. Службова особа державного чи комунального або привірного до них підприємства, установи чи організації, яка незаконно: 1) визначила ціну (тариф, ставку тощо) реалізації, набуття товару, надання, отримання послуги чи виконання роботи або 2) безоплатно надала майно, послугу чи забезпечила виконання роботи державним або комунальним коштом, - вчинила провину.

Такий перелік запропонованих кримінальних правопорушень пов'язаних з корупцією у проекті КК України, на наш погляд, має певні пояснення, зокрема тим, що у теорії кримінального права вченими пропонувалося до цієї категорії кримінальних правопорушень відносити й інші кримінально-протиправні діяння, підстави кримінальної відповідальності за які визначено в інших статтях Кодексу. Так, Шестопалова Л. визнавала злочинами, пов'язаними з корупцією, кримінально протиправні діяння, передбачені ст. 209 (Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом), ст. 211 (Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження до бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону), ст. 366-1 (Декларування недостовірної інформації) КК України [15, С. 196]. Хавронюк М. І., злочинами, пов'язаними з корупцією визначав злочини, передбачені ст. 366-1 (Декларування недостовірної інформації), 368-2 (Незаконне збагачення), 159-1 (Порушення порядку фінансування виборчої кампанії кандидата, політичної партії (блоку)), 160 (Підкуп виборця, учасника референдуму), 209 (Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом) КК України [9, с. 50]. Тому виокремлення кримінальних правопорушень, пов'язаних із корупцією у проекті КК України є не випадковим. За своєю сутністю вони цілком не відповідають ознакам корупції чи корупційного правопорушення, хоча й безпосередньо пов'язані з ними [10, с. 27]. Крім того, визнання певного кримінального правопорушення корупційним чи пов'язаним з корупцією в різних нормативно-правових актах відбувається по-різному. Як приклад можна навести положення ч. 1 ст. 33-1 КПК України, відповідно до яких ВАКС підсудні кримінальні провадження стосовно корупційних кримінальних правопорушень, передбачених у примітці ст. 45 КК України, ст. 206-2, 209, 211, 366-2, 366-3 КК України, якщо наявна принаймні одна з умов, передбачених п. 1-3 ч. 5 ст. 216 КПК України [5]. Фактично до підслідності ВАКС належать кримінальні правопорушення, передбачені ст. 206-2, 209, 211, 366-2, 366-3 КК України. Це дає підстави вважати, що такі делікти безпосередньо пов'язані з корупцією. На підтвердження цієї гіпотези слід навести положення ч. 1 ст. 3 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд», згідно з якими завданням ВАКС є здійснення правосуддя відповідно до визначених законом засад і процедур судочинства з метою захисту особи, суспільства й держави від корупційних та пов'язаних із ними кримінальних правопорушень і судового контролю за досудовим розслідуванням цих кримінальних правопорушень, дотриманням прав, свобод й інтересів осіб у кримінальному провадженні, а також вирішення питання про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави у випадках, передбачених законом, у порядку цивільного судочинства, а також здійснення правосуддя у справах про застосування санкції, встановленої в п. 1-1 ч. 1 ст. Закону України «Про санкції», у порядку адміністративного судочинства [3]. Це положення Закону підтверджує, що кримінальні правопорушення, передбачені ст. 206-2, 209, 211, 366-2, 366-3 КК України, у ч. 1 ст. 33-1 КПК України віднесені до корупційних або пов'язаних із корупцією кримінальних правопорушень. З метою усунення неузгодженості положень кримінального законодавства щодо цих деліктів з положеннями КПК України щодо предметної підсудності Вищого антикорупційного суду запропоновано внести зміни до ч. 1 ст. 33-1 КПК України, після слова «корупційних» додавши «та пов'язаних із корупцією». Водночас перелік кримінальних правопорушень, пов'язаних із корупцією, потребує вдосконалення. А отже, розширення кримінальних правопорушень пов'язаних із корупцією у проекті КК України не є випадковим. Зокрема, слід звернути увагу на систему декларування, використовуючи яку країна може виявляти факти незаконного збагачення та випадки необґрунтованого збільшення статків державних службовців на ранніх етапах. Ця система дає змогу розслідувати факти корупції, висувати обвинувачення корупціонерам і повертати вкрадені активи [4, с. 11]. Рева Ю. О., досліджуючи антикорупційне декларування, зробив слушний висновок про те, що воно є дієвим інструментом антикорупційного механізму, який сприяє виявленню корупційних діянь (зокрема фактів незаконного збагачення) у поведінці та житті осіб, на яких поширюється зобов'язання фінансового контролю. Крім того, запровадження електронного декларування забезпечує підвищення рівня прозорості діяльності публічних службовців і довіри громадян, що, своєю чергою, захищає посадовців від необґрунтованих звинувачень у протиправній діяльності шляхом надання відповідних підтверджувальних документів та інших доказів [12, с. 27, 34]. Проте, більшість з закріплених у проекті КК України кримінальних правопорушень вимагають від експертів та науковців додаткового обґрунтування,

зокрема набуття товару, роботи, послуги чи їх оплата без проведення встановленої законом процедури або з її порушенням; використання бюджетних чи позабюджетних коштів не за їх цільовим призначенням; незаконне розпорядження державним чи комунальним майном.

Висновки. Отже, проєкт нового КК України демонструє прагнення до систематизації та посилення антикорупційного законодавства. Однак, для його ефективної реалізації необхідне подальше наукове обґрунтування та ретельне доопрацювання окремих положень, зокрема щодо термінології, диференціації відповідальності та чіткості диспозицій нових кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Баулін Ю. В. Пределы преемственности в развитии уголовного законодательства. Вибрані праці. Х.: Право, 2013. С. 828-830.
2. Висновок на проєкт кримінального кодексу України (контрольний текст станом на 30.01.2023 р.) URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/03/16/vysnovok-natsionalnyh-ekspertiv.pdf>
3. Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» від 7 черв. 2018 р. № 2447-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text>.
4. Івана М. Россі, Лаура Поп та Таммар Бергер, 2017 р., Отримати повне уявлення про державних службовців: Керівництво з ефективного фінансового декларування. Серія книг «Повернення викрадених активів» (StAR). Вашингтон, округ Колумбія, Світовий банк, doi:10.1596/978-1-4648-0953-8. 142 с. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/305361500922924866/pdf/112302-UKRANIAN-142p-StARGettingtheFullPictureonPublicOfficialsUKR.pdf>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
6. Михайліченко Т.О., Забуга Ю.Ю. Правомірний захист vs. необхідна оборона: аналіз новачій у проєкті нового кримінального кодексу України. *Poltava Law Review*. №1/2023. С. 101-118.
7. Навроцький В.О. Правила написання статей Особливої частини в проєкті КК: презентація. 17 с. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/article/prezentatsiya-navrotskyj-vopravylyanapysannya-statej-osoblyvoyichastynyv-proyekti-kk-177>.
8. Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції «Про затвердження форми декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та Порядку заповнення та подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» від 08.11.2023 № 252/23 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1965-23#Text>
9. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції» / наук. ред. М. І. Хавронюк. Київ : ВАІТЕ, 2018. 472 с.
10. Никифоренко Н. А. Запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією: дис. ... докт. філософ. 081 – Право. Київ, 2024. 250 с.
11. Проєкт нового КК станом на 22.05.2023 р. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/05/22/kontrolnyj-tekst-proektu-kk-22-05-2023.pdf>. (дата звернення: 02.04.2025)
12. Рева Ю. О. Антикорупційне декларування: теорія, правове регулювання, практика: дис. ... д-ра філософії за спеціальністю 081 «Право». Одеса, 2020. 228 с.
13. Рубашенко М.А., Мовчан Р. О. Кримінальні правопорушення проти державної безпеки в проєкті нового кримінального кодексу України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 3 (2023): С. 328-341.
14. Хавронюк М. І. Кримінальні правопорушення проти держави та національної безпеки України. Проєкт нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення : монографія. Київ : ВАІТЕ, 2024. Розділ 9. С. 346-365.
15. Шестопалова Л. Відмежування корупційних правопорушень від правопорушень, пов'язаних із корупцією. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5. С. 193-197.

Дата першого надходження статті до видання: 09.10.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.11.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 24.11.2025